

Dawn Bowden AS/MS
Y Gweinidog Gofal Cymdeithasol
Minister for Social Care

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref DB-PO-0162-24

Russell George AS
Pwyllgor Cadeirydd, Iechyd a Gofal Cymdeithasol
Senedd Cymru

13 Mehefin 2024

Annwyl Russell,

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 22 Mai 2024 ar ran y Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol. Byddaf yn ymdrin â phob un o'ch pwyntiau yn eu tro.

Ar hyn o bryd, mae rôl elw o fewn y farchnad cartrefi gofal i oedolion yn wahanol iawn i rôl elw ym maes gofal plant. Mae hyn yn rhannol oherwydd y math gwahanol o angen rhwng y ddwy farchnad, maint ac ehangder y gwasanaethau a ddarperir. Lle mae tebygrwydd, wrth gwrs, mae'r rhain yn tueddu i fod ar lefel yr wyneb ac mae gwahaniaethau mwy swyddogaethol.

Y ffactorau y gellid barnu eu bod yn neilltuol yn y farchnad gofal cymdeithasol i blant, ac sy'n nodweddiadol o'i gyflwr gweithredu cyfredol (a'i atyniad i bob golwg, ar gyfer ecwiti preifat), yw: (i) ei faint cymharol fach, (ii) y diffyg rhagweladwyedd i bob awdurdod o lefel yr angen am lleoliadau cartrefi plant a lleoliadau maethu o bryd i'w gilydd, (iii) pa mor gyflym y gall trefniadau dorri i lawr a'r brys dilynol i'r awdurdodau lleol ddod o hyd i ddewisiadau amgen, sy'n gogwyddo'r farchnad o blaid darparwyr, (iv) cost uchel lleoliadau, sy'n ei gwneud yn anoddach i gomisiynwyr ddal cronfa strategol wrth gefn yn ôl, a (v) yr anhebygolrwydd o allu gwneud arbedion maint mewn lleoliadau cartrefi plant oherwydd y mathau o blant y mae arnynt angen lleoliadau cartrefi plant yw'r rhai y mae eu problemau cymdeithasol/emosiynol/ymddygiadol yn golygu bod rheoli eu hanghenion o amgylch plant eraill ag anghenion tebyg mewn llawer o achosion yn debygol o wneud y dasg yn llawer mwy anodd. Nid yw llawer o'r ffactorau hyn yn gymwys, i'r un graddau o leiaf, i ofal oedolion.

Gan ymchwilio i hyn yn fanylach, yn ymarferol, mae gofal cymdeithasol pob plentyn yn cael ei ariannu gan y wladwriaeth (mae a.85 ac Atodlen 1 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn caniatáu gofyniad ar gyfer cyfraniadau tuag at gynnal a chadw plant sy'n derbyn gofal, ond anaml iawn y defnyddir hyn), tra bo disgwyl i bob oedolyn gyfrannu at ei gostau gofal a chymorth ar sail prawf modd os ydynt mewn gofal a gomisiynir gan yr awdurdod lleol. Ond mae presenoldeb hunanariannu sylweddol hefyd mewn gofal cymdeithasol i oedolion, naill ai drwy'r rhai sy'n ariannu eu gofal eu hunain yn dilyn asesiad gan yr awdurdod lleol yn seiliedig ar eu hanghenion neu'r rhai sy'n trefnu eu gofal yn gwbl breifat heb unrhyw ryngweithio â chymorth gwasanaethau cymdeithasol yr

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Dawn.Bowden@llyw.cymru
Correspondence.Dawn.Bowden@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

awdurdodau lleol. O'r herwydd, nid oes capasiti i wneud lleoliadau preifat mewn gofal cymdeithasol i blant tra bo hyn yn bosibl yn achos gofal i oedolion. Mae hon yn ystyriaeth allweddol wrth benderfynu ar rôl elw yn y farchnad cartrefi gofal i oedolion lle y mae unigolion yn rhydd i wneud dewis ar leoliad a'i gost.

Yn ogystal, mae gwahaniaethau sylweddol o ran graddfa. Yn 2023 roedd tua 22 gwaith cymaint o leoliadau preswyl i oedolion ag i blant, er enghraifft, a bron i bedair gwaith cymaint o ddarparwyr¹. Mae ehangder y mathau o ddarpariaeth hefyd yn fwy mewn gwasanaethau oedolion, ac mae'r gwasanaethau a ddarperir ar gael yn rhwyddach mewn ystyr ddaearyddol sy'n golygu bod oedolion yn fwy tebygol o dderbyn gwasanaethau gofal a chymorth yn agos at ardal eu cartref. Er bod polisi Llywodraeth Cymru, wrth gwrs, yn ceisio sicrhau bod plant yn cael yr un cyfle, mae lleoliadau yn seiliedig ar argaeledd yn hytrach na lleoliad. Mae mynd i'r afael â hyn yn un o egwyddorion allweddol ein cynlluniau i drawsnewid gwasanaethau plant, er enghraifft drwy annog mwy o awdurdodau lleol i ddarparu gofal yn uniongyrchol. Nid yw'r materion hyn, yn gyffredinol, yn dod i'r amlwg ym maes gofal cymdeithasol i oedolion ac eithrio (yn anochel) lle mae'n arbenigol iawn.

Mae gwahaniaethau sylfaenol, materol, strwythurol ac eraill rhwng gofal cymdeithasol plant ac oedolion sy'n golygu ei bod yn rhesymol trin y ddwy ran o'r sector yn wahanol. Mae hyn, o'i ystyried ochr yn ochr â'r uchod, ein gwaith hyd yn hyn ar ddatblygu polisi mewn perthynas â dileu elw o ofal plant yn awgrymu, felly, nad yw elw gormodol yn broblem yn gyffredinol yn y sector gofal cymdeithasol i oedolion a'i fod yn bwynt o wahaniaeth sylweddol rhwng darparwyr gofal cymdeithasol i oedolion a darparwyr gofal cymdeithasol i blant yng Nghymru ar hyn o bryd. Yn hyn o beth, mae cyfiawnhad sy'n seiliedig ar dystiolaeth dros wahaniaeth mewn triniaeth rhwng gofal cymdeithasol i blant, gyda sail ar gyfer bwrw ymlaen mewn perthynas â gwneud elw o fewn y sector gofal cymdeithasol i blant nad yw'n cael ei ailadrodd mewn perthynas â gofal cymdeithasol i oedolion. Nododd y Grŵp Arbenigol a ffurfiwyd i wneud argymhellion i'r Gweinidogion ar greu Gwasanaeth Gofal Cenedlaethol i Gymru hyn yn ei [adroddiad](#) hefyd, gan ddweud, "Oherwydd cymhlethdod a natur y ddarpariaeth bresennol i oedolion, nid yw'n dilyn yn awtomatig y bydd yr un llwybr yn cael ei ddilyn ar gyfer gwasanaethau oedolion...". Er fy mod yn nodi adroddiad y Ganolfan Atebolrwydd ac Ymchwil Treth Gorfforaethol Ryngwladol (CICTAR) a phryderon rhai o Aelodau'r Pwyllgor, rwyf yn cytuno'n gryf nad yw darpariaethau megis Care UK yn cynrychioli ond cyfran fach o'r farchnad cartrefi gofal yng Nghymru. Rwyf wedi cyfarwyddo fy swyddogion i gadw golwg ar y sefyllfa, a byddwn yn parhau i ystyried y sector yn ei gyfanrwydd wrth i ni fwrw ymlaen â'n cynlluniau uchelgeisiol sy'n seiliedig ar weledigaeth syml: sbarduno gwelliant yn narpriaeth gofal cymdeithasol yng Nghymru er mwyn sicrhau canlyniadau, mynediad a phrofiad gwell a mwy cyfartal i ddefnyddwyr gwasanaeth ar gyfer pobl Cymru.

O ran y cais am ymateb ar argymhelliad y Grŵp Arbenigol, rwyf yn falch iawn o ddweud bod ein [Cynllun Gweithredu Cychwynnol](#) wedi'i gyhoeddi ym mis Rhagfyr 2023, ac mae'n nodi sut y byddwn yn ystyried ac yn bwrw ymlaen â'r uchelgais ar gyfer Gwasanaeth Gofal Cenedlaethol sy'n cyd-fynd â'r argymhellion yn adroddiad y Grŵp Arbenigol. Hoffwn achub y cyfle hwn hefyd i ddiolch i Cefin Campbell AS am ei gyfraniad a'i gymorth yn hyn o beth fel yr Aelod Dynodedig ar y pryd, ac er bod y Cytundeb Cydweithio wedi dod i ben, mae gwaith Llywodraeth Cymru yn parhau. O'r herwydd, fy nymuniad o hyd yw bwrw ymlaen â'r argymhellion tuag at Wasanaeth Gofal Cenedlaethol.

Mae llawer o'r argymhellion a gyflwynwyd i'r Gweinidogion gan y Grŵp Arbenigol yn ffurfio Cam 1 (2022-2025) o'n cynllun gweithredu. Dim ond y dechrau yw hyn, wrth gwrs, gan fod ein cynllun gweithredu yn rhychwantu 10 mlynedd, gyda Cham 2 yn cael ei gyflwyno dros 2026-28, a Cham 3 yn cael ei gyflwyno o 2029 ymlaen. Bydd yr hyn a ddysgw'n o Gam 1 yn

---

¹ [Gwasanaethau a Lleoedd AGC yn ôl Math o Sefydliad a Blwyddyn \(llyw.cymru\)](#)

Ilywio'r Adolygiad nesaf o Wariant nesaf a datblygu Cam 2, yn dilyn etholiad nesaf y Senedd a drefnir ar gyfer 2026.

Mae'n anochel y bydd hyn yn golygu na fyddwn yn bwrw ymlaen â holl argymhellion y Grŵp Arbenigol ar unwaith, fel sy'n wir gyda'i argymhelliad ar gomisiynu ymchwil "*i feintioli lefelau gwariant a gollwyd i'r sector drwy elw, mecanwaith comisiynu, ar y ddwy ochr, elw a wneir gan ecwiti preifat ar gyfleusterau gofal, ac ar gynnal a chadw diwydiant rheoleiddio i fonitro darparwyr.*" Er hynny, mae gan yr argymhelliad hwn gysylltiadau uniongyrchol â'n Fframwaith Comisiynu Cenedlaethol newydd fel rhan o'n rhaglen Ailgydbwyso, rhaglen trawsnewid gwasanaethau plant (gan gynnwys Dileu) a throsolwg o'r farchnad. Mae'r meysydd polisi pwysig hyn yn ganolbwynt i Lywodraeth Cymru, a bydd hynny yn parhau, gyda gwaith yn symud ymlaen ar fyrder. O'r herwydd, byddwn mewn sefyllfa dda i gomisiynu'r ymchwil bwysig hon fel rhan o gamau ein rhaglen Gwasanaeth Gofal Cenedlaethol 10 mlynedd yn y dyfodol.

Yn gywir,

Dawn Bowden AS/MS
Y Gweinidog Gofal Cymdeithasol
Minister for Social Care